

Poznámky

- ¹ *Dlouhodobý program ČSSD*. On-line: (www.cssd.cz/soubory/ke-stazeni/dokumenty/programove-dokumenty/dlouhodoby-program.pdf).
- ² *V. Ideová konference ODS*. Edice knihovna ODS č. 20. On-line: (www.ods.cz/docs/publikace/V_ik_2008.pdf).
- ³ *Vize 2020*. On-line: (www.vize2020.cz/docs/vize2020final.pdf); *Podrobný volební program ODS*. On-line: (www.ods.cz/volby2010/data/soubory-ke-stazeni/182/volebni-program-velky.pdf).
- ⁴ *Volební program 2010*. On-line: (www.top09.cz/proc-nas-volit/volebni-program/volebni-program-2010/zahranicni-politika-1352.html).
- ⁵ *Věci veřejné. Politický program*. On-line: (www.veciverejne.cz/program-vv-zahranicni-politika.html).
- ⁶ *Programové prohlášení Vlády České republiky 4. srpna 2010*. On-line: (www.vlada.cz/assets/media-centrum/dulezite-dokumenty/Programove_prohlasieni_vlady.pdf).
- ⁷ *ODS, VV a TOP 09 se shodly na zrušení ministerstva pro EU*. ČTK, 4. 6. 2010.
- ⁸ *Programové prohlášení vlády České republiky*. On-line: (www.vlada.cz/scripts/detail.php?id=20780).
- ⁹ *ODS a TOP 09 se dál prou, nyní kvůli zákoníku práce a diplomacii*. ČTK, 31. 8. 2010.
- ¹⁰ *Ministerstvo vnitra žádá zřízení koordinační skupiny pro Partnerství pro mobilitu*. ePravo.cz, 18. 1. 2010. On-line: (www.epravo.cz/zpravodajstvi/ministerstvo-vnitra-zada-zrizeni-koordinacni-skupiny-pro-partnerstvi-pro-mobilitu-59894.html).
- ¹¹ *Statut Meziresortní koordinační rady pro oblast kybernetické bezpečnosti*. Vláda ČR, 24. 5. 2010. On-line: ([racek.vlada.cz/usneseni/usneseni_webtest.nsf/0/17A2B3E12781C958C125773600365557/\\$FILE/380%20přiloha%20w100524a.0380.pdf](http://racek.vlada.cz/usneseni/usneseni_webtest.nsf/0/17A2B3E12781C958C125773600365557/$FILE/380%20přiloha%20w100524a.0380.pdf)).
- ¹² *Usnesení vlády ČR ze dne 26. ledna 2011, č. 79*. On-line: ([racek.vlada.cz/usneseni/usneseni_webtest.nsf/0/7F6EA75AB33B2514C1257823002F78DE/\\$FILE/79%20uv110126.0079.pdf](http://racek.vlada.cz/usneseni/usneseni_webtest.nsf/0/7F6EA75AB33B2514C1257823002F78DE/$FILE/79%20uv110126.0079.pdf)).
- ¹³ *Usnesení vlády ČR ze dne 25. 8. 2011, č. 618*. On-line: ([racek.vlada.cz/usneseni/usneseni_webtest.nsf/0/555B4BD93E21ED8FC12577900026A8E5/\\$FILE/618%20uv100825.0618.pdf](http://racek.vlada.cz/usneseni/usneseni_webtest.nsf/0/555B4BD93E21ED8FC12577900026A8E5/$FILE/618%20uv100825.0618.pdf)).
- ¹⁴ *Kvůli škrtnutím v rozpočtu MZV uzavře desítku zastupitelských úřadů*. ČTK, 5. 8. 2010.
- ¹⁵ *Zaorálek zkritizoval vládní rozhodnutí uzavřít pět ambasád*. ČTK, 27. 8. 2010.
- ¹⁶ *Poslanci i z ODS kritizovali diplomacii kvůli rušení ambasád*. ČTK, 11. 8. 2010.
- ¹⁷ *Senátoři kritizovali rušení ambasád ve střední Africe*. ČTK, 8. 9. 2010.
- ¹⁸ *MZV nechce rušit velvyslanectví, i kdyby mělo zkrátit rozpočet*. ČTK, 25. 5. 2010.
- ¹⁹ *Fischer: Vztahy s Francií dobré, k předsednictví se nevracejme*. ČTK, 11. 5. 2010.
- ²⁰ *Fischer žádá MZV, aby se zabývalo osudem čínského disidenta*. ČTK, 6. 1. 2010.
- ²¹ *Postoje vůči EU máme jednotné, tvrdí Nečas a Schwarzenberg*. ČTK, 3. 10. 2010.
- ²² *Dvojkou diplomacie bude Schneider, odvolán byl náměstek Kmoníček*. ČTK, 14. 7. 2010.
- ²³ *Ministr Schwarzenberg rozhodl o reorganizaci ministerstva*. Ministerstvo zahraničních věcí ČR, 27. 9. 2010. On-line: (www.mzv.cz/jnp/cz/udalosti_a_media/udalosti_a_temata/x2010_09_30_ministr_schwarzenberg_rozhodl_o_reorganizaci_ministerstva.html).
- ²⁴ *Zápis z jednání Zahraničního výboru č. 45 (18. 2. 2010)*. On-line: (www.psp.cz/sqw/text/text2.sqw?idd=62782).
- ²⁵ Kořan, Michal (2010): *Politický kontext a tvorba české zahraniční politiky v roce 2009*. In: Kořan, Michal (ed.): *Česká zahraniční politika v roce 2009. Analýza ÚMV*. Praha: Ústav mezinárodních vztahů, s. 35.
- ²⁶ *Rozhovor s pracovníkem Senátu PČR*, 23. 5. 2011.
- ²⁷ *Detail hlasování o Vládním návrhu na posílení působení sil a prostředků rezortu MO v Afghánistánu v roce 2010*, 17. 3. 2010. On-line: (www.senat.cz/xqw/xervlet/pssenat/hlasy?G=10591&O=7).
- ²⁸ *Detail historie senátního tisku č. K 097/07*. On-line: (www.senat.cz/prezentace/historieHandler.do?op=prepare&id=1501).

Kapitola 2

Mediální kontext české zahraniční politiky

Vlastimil Nečas, Lenka Vochocová

Analýza zahraničního zpravodajství českých médií je rozdělena, podobně jako v minulých ročenkách, do dvou částí. První je spíše přehledová kvantitativní analýza zpravodajství českých celoplošných televizí, jejímž cílem je určit základní kontury mediální agendy zaměřené na zahraniční zpravodajství českých médií. S ohledem na zřejmé interpretační limity metody se soustředíme na přítomná témata, preferované zahraniční destinace a aktéry, kteří se k událostem vyjadřují. Pro kvantitativní analýzu jsme použili stejnou metodiku i analyzovaný vzorek jako v loňském roce. To nám umožňuje rozšířit výzkum o srovnání s výsledky analýzy z roku 2009. Druhou část analýzy tvoří kvalitativní textuální rozbor vybraných, mediálně výrazně exponovaných událostí v českém tisku s cílem pojmenovat převládající interpretační rámce a schémata, jež média vytvářela kolem dvou dominantních událostí.

Hlavními tématy zahraničního zpravodajství českých televizí v roce 2010 byl podpis rusko-americké odzbrojovací smlouvy START II, resp. návštěva prezidentů Baracka Obamy a Dmitrije Medveděva, a diskuse týkající se zahraničních misí Armády ČR. Oběma událostem se podrobně věnujeme v druhé části kapitoly. Za výrazně mediálně exponovaná témata lze označit také hospodářskou politiku EU, humanitární pomoc při přírodních katastrofách a propagaci české kultury v zahraničí (výstava EXPO). Z hlediska přítomných aktérů se situace v roce 2010 nelišila od předchozích analyzovaných let. Stále platí, že nejvíce prostoru v médiích získává značně limitované spektrum českých, zejména politických elit. Přístup nepolitických a zahraničních aktérů do médií zůstává velmi nízký, ačkoliv dominantní témata mají jasný nadnárodní charakter.

Kvalitativní analýza dvou výše uvedených témat popisuje tendence českých médií „domestikovat“ zahraničněpolitické události, tedy vztahovat globální otázky bezpečnosti, jichž se obě témata týkají, k vnitropolitické situaci v České republice či obecně k českému kontextu, a to i v případech, kdy je takové umělé vytváření zpravodajské hodnoty *blízkosti* velmi nápadné. Typickými rámci jsou v textech nezařaditelnost Ruska (jako přítele, či naopak hrozby) po konci bipolárního rozdělení světa,

ale také setrvávání v tomto výkladovém rámci, který vnímá svět jako sféry vlivu USA a Ruska. S tím souvisí také časté odkazy k odpovědnosti České republiky vůči západním spojencům jako mechanismu sebeobranu před Ruskem. V souvislosti s podpisem dohody START II převažuje skeptický rámec spíše symbolického významu události či ekonomická motivace USA a Ruska k tomuto kroku.

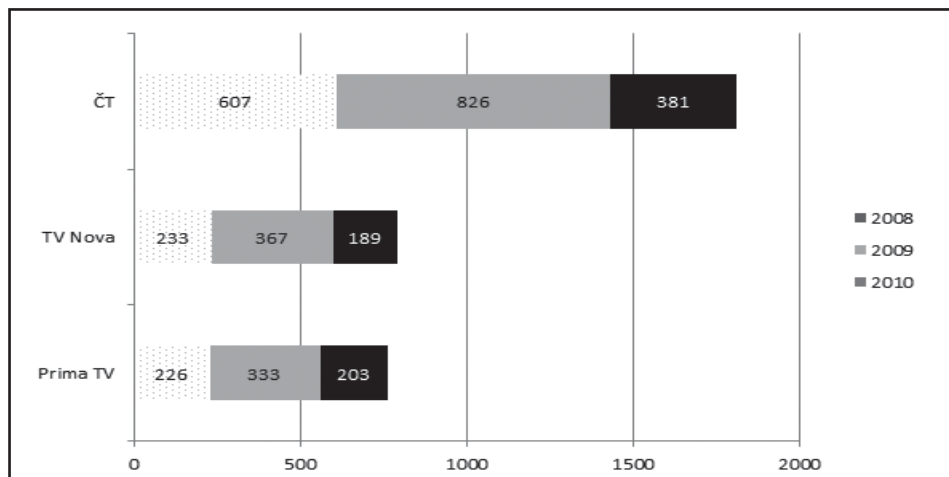
TELEVIZNÍ ZPRAVODAJSTVÍ A ZAHRAŇIČNÍ POLITIKA V ROCE 2010

V přehledové, kvantitativní analýze se, podobně jako v minulých letech, soustředíme na televizní zpravodajství, především na exponovaná témata, preferované destinace, přítomné aktéry a případné rozdíly mezi sledovanými stanicemi. Základ kvantitativní analýzy tvoří zpravodajská agenda českých celoplošných televizí, přesněji jejich hlavní zpravodajské relace – *Události* (Česká televize), *Televizní noviny* (TV Nova) a *Zprávy* (Prima TV) v průběhu celého kalendářního roku 2010. Výsledky v podstatě kopírují trendy z minulých let. Televizní stanice se do velké míry shodují v tom, co považují za důležité události, s tím pak přímo souvisí přístup různých aktérů do zpravodajství a logicky i exponované zahraniční destinace.

Jak je patrné z grafu 1, téměř polovinu všech příspěvků tvoří zpravodajství České televize, což je pochopitelné vzhledem ke společenským nárokům kladeným na média veřejné služby. Česká televize také disponuje množstvím zahraničních zpravodajů a její hlavní zpravodajská relace má ve srovnání s konkurencí delší stopáž.

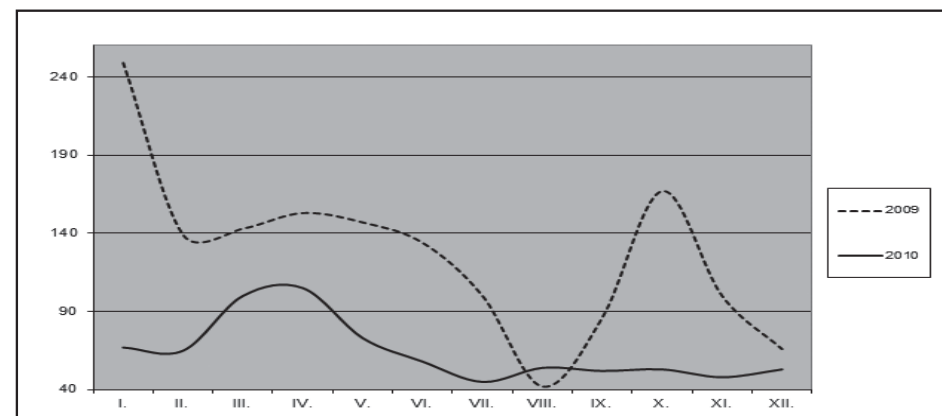
Rok 2010 přinesl, ve srovnání s rokem 2009, výrazně méně mediálně atraktivních zahraničních událostí. Celkový počet příspěvků se oproti roku 2009 snížil o polovinu, což je jistě do velké míry způsobeno významnými (a médii zdůrazňovanými) událostmi roku 2009, jako bylo předsednictví Česka Radě EU a vyjednávání ohledně výstavby základny protiraketové obrany v ČR.¹

Graf 1: Frekvence pokrytí v r. 2008–2010

Graf 2 znázorňuje rozložení příspěvků v průběhu roku 2010. Ve srovnání se zpravodajskou agendou v roce 2009 můžeme pozorovat pouze jeden výrazněji mediálně exponovaný moment, jímž je podpis smlouvy START II v Praze v dubnu loňského roku, a problematiku posílení českého kontingentu v Afghánistánu, jež se v médiích objevovala především v průběhu března a dubna. Oběma tématům se detailně věnujeme ve druhé polovině kapitoly.

Graf 2: Frekvence příspěvků v průběhu r. 2009 a 2010

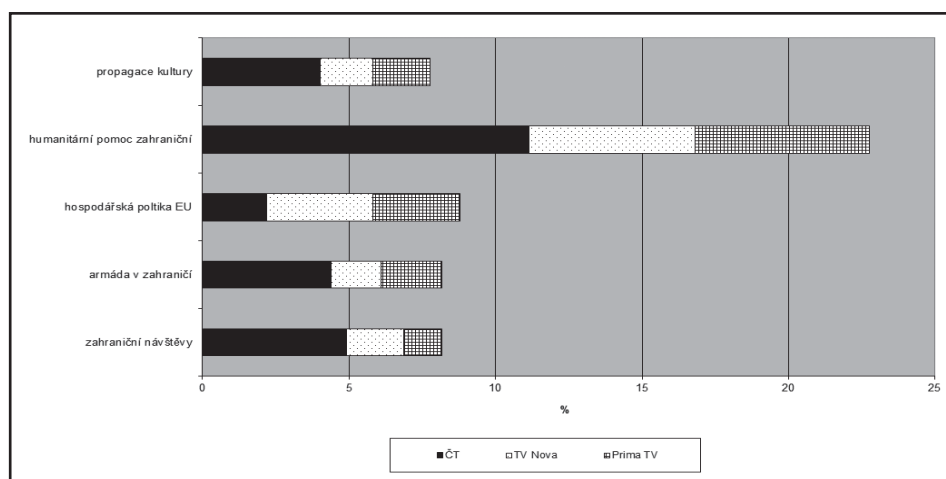

Pokud se zaměříme na tematickou agendu zahraničního zpravodajství, můžeme konstatovat, podobně jako v minulých letech, že na předních příčkách pozornosti se u sledovaných stanic objevují stejné události. Tento trend lze interpretovat v zásadě dvěma způsoby. V souladu s tzv. reflexivními teoriemi médií můžeme tvrdit, že média reagují stejným způsobem na mimomediální realitu, na „reálné“ důležité události, a je tudíž pochopitelné, že se do velké míry shodují v pozornosti věnované důležitým událostem. Média jsou tedy „zrcadlem“ světa a jejich vzájemná shoda potvrzuje skutečnou důležitost daných událostí. Druhé interpretační schéma vychází z teorií sociální konstrukce reality, popř. z výzkumů procesů nastolování agendy. Z tohoto pohledu se zpravodajská média při výběru zpráv neřídí vnějšími okolnostmi, závažností událostí, ale spíše tím, zda je daná událost mediálně atraktivní, tzv. zprávotvorná (*newsworthy*), a jestli je zdůrazňována ostatními médii (tiskovými agenturami a důležitými médii, tzv. intermediální agenda). Výběr událostí, ze kterých jsou následně vytvářeny zprávy, je tak podřízen spíše vnitřním mechanismům mediálních organizací než reálné důležitosti událostí.² Nakolik mediální agenda odpovídá „reálné“ závažnosti událostí, ovšem není předmětem naší analýzy, nicméně další kapitoly této publikace čtenářům nabízí vhodný komparativní rámec pro vlastní zhodnocení.

Přehled hlavních témat zahraničního zpravodajství českých televizí v roce 2010 nabízí graf 3. V celkovém souhrnu jsou na prvních příčkách dvě již zmiňovaná témata, tedy zahraniční návštěvy (podpis smlouvy START II prezidenty Medveděvem a Obamou v Praze) a armáda v zahraničí (český kontingent v Afghánistánu). Dále odkazy k hospodářské politice EU (unijní opatření vzhledem k řešení ekonomické

krize), zahraniční humanitární pomoc (v souvislosti s ničivým zemětřesením na Haiti) a propagace kultury (především česká účast a pavilon na výstavě EXPO v Šanghaji). Pokud se blíže zaměříme na jednotlivá média, je zřejmé, že zatímco zahraničním návštěvám (podpis smlouvy START II) jednotlivé stanice věnují téměř shodnou pozornost, u ostatních témat jsou patrné rozdíly. Například u tématu „propagace kultury“ dominuje ČT, pravděpodobně z toho důvodu, že měla v Šanghaji svého stálého zpravodaje, podobně věnovala ČT výrazně více prostoru ekonomickým tématům a oblasti humanitární pomoci.

Graf 3: Nejčtenější témata r. 2010 (% , N = 773)

Mezi hlavní charakteristiky zahraničního zpravodajství českých televizí patří, kromě tematické agendy, také struktura přítomných aktérů a preferované zahraniční destinace. Z hlediska preferovaných aktérů nejsou výsledky nijak překvapivé a do velké míry kopírují zjištění z minulých let – viz tab. 1.

Tabulka 1: Prioritní aktéři r. 2010 (N = 4632)

	ČT	TV Nova	Prima TV	celkem
Klaus Václav	59	33	46	138
Nečas Petr	48	24	26	98
Fischer Jan	30	24	26	80
Obama Barack	30	21	23	74
Schwarzenberg Karel	29	10	11	50
celkový součet	2456	1077	1099	4632

Zahraničnímu zpravodajství opět dominují vrcholní politici českého státu, tedy prezident, bývalý a současný předseda vlády, ministr zahraničních věcí a americký prezident Barack Obama. V této souvislosti je zajímavé, že ruskému prezidentu Dmitriji Medveděvovi média věnovala poloviční pozornost oproti B. Obamovi (38 vs. 74 celkových referencí), ačkoliv se oba účastnili mediálně výrazně exponovaného podpisu smlouvy START II v Praze.

Stejně jako v minulých letech můžeme konstatovat, že české politické zpravodajství upřednostňuje české politické elity a možnost překročit práh mediální pozornosti je značně omezená pro zástupce občanské společnosti, odborné veřejnosti a v podstatě pro kohokoliv s výjimkou politiků.

Zatímco v předchozím případě jsme sledovali přítomnost konkrétních osob, v tomto případě nás zajímají zdůrazňované instituce a organizace – viz tab. 2. Lze předpokládat, že tato kategorie se bude překrývat s žebříčkem exponovaných osobností a témat. Do jisté míry výsledky tento předpoklad potvrzují. Pozice vlády ČR odpovídá druhé a třetí pozici českých premiérů mezi hlavními aktéry zpravodajství a pozice Armády ČR koresponduje s druhým nejčastějším tématem – „armáda v zahraničí“.

Tabulka 2: Institucionální aktéři r. 2010 (N = 1138)

Instituce	ČT	TV Nova	Prima TV	celkem
EU	68	28	32	128
vláda ČR	36	11	25	72
Armáda ČR	30	25	10	65
EK	28	14	11	53
ODS	24	14	11	49
celkem	570	262	306	1138

Podobně jako v minulých letech je zajímavá pozice Evropské unie a Evropské komise. Hospodářská politika EU patří mezi hlavní témata zpravodajství v roce 2010, z tohoto pohledu je přítomnost EU a EK mezi institucionálními aktéry pochopitelná. Ovšem mezi nejčastějšími konkrétními aktéry ve zpravodajství se zástupci evropských institucí objevují až na 20. místě (Herman van Rompuy), resp. na 22. místě (José Manuel Barroso). Opakuje se tak situace z minulých let, kdy EU z pohledu českých médií nemá svou „tvář“, politika či osobnost, která by ji reprezentovala. Další možná interpretace může vycházet z již provedených výzkumů, jež dokládají, že česká média zobrazují EU jako pasivní entitu, o níž je referováno či na kterou je odkazováno. Nicméně aktivní hlas EU v podobě jejích „mluvčí“ v českém zpravodajství chybí, což posiluje obraz EU jakožto jakési odosobněné, těžko identifikovatelné entity – viz Kořan a kol. (2010).

Poslední ze sledovaných kvantifikovaných charakteristik se věnuje prioritním destinacím v zahraničním zpravodajství v roce 2010. Žebříček koresponduje s hlavními tématy a aktéry a logicky doplňuje předchozí výsledky.

Tabulka 3: Prioritní destinace r. 2010 (N = 385)

	ČT	TV Nova	Prima TV	celkem
EU	60	32	29	121
Afghánistán	19	15	1	35
Polsko	9	6	7	22
USA	8	4	6	18
Haití	10	4	4	18
Celkem top 5	106	61	47	214
celkem	203	101	81	385

Pakliže se média věnovala především výše zmíněným událostem, logicky se mezi hlavními cílovými zeměmi objevuje EU, Afghánistán a USA. Přítomnost Polska a Haití lze vysvětlit tragickou leteckou havárií u Smolenska, resp. zemětřesením na Haití. Obě události splňují důležité zpravodajské kritérium, negativitu.³

PŘÍPADOVÁ STUDIE

Další částí naší analýzy je kvalitativní textuální analýza dvou mediálně exponovaných zahraničněpolitických událostí v roce 2010. V prvním případě se věnujeme tématu české mise v Afghánistánu, druhá část je zaměřena na mediální pokrytí podpisu smlouvy START II v Praze. Cílem kvalitativní studie je obohatit analýzu o prvky, jež doplní omezenou vypovídací hodnotu kvantitativního přehledu a poodhalí hlubší významové struktury mediální reprezentace zahraničních událostí. Zaměříme se především na přítomné aktéry a diskurzivní formace, které média vytvářela a zdůrazňovala. U obou analyzovaných témat jsme do vzorku zahrnuli relevantní texty z deníků *Mladá fronta Dnes*, *Hospodářské noviny* a *Právo*. Součástí byla také kompletní agenda týdeníků *Ekonom* a *Respekt*.

Česká mise v Afghánistánu

Zřejmě nejzjevnějším rámcem pro výklad jedné ze dvou klíčových politických událostí loňského roku, hlasování o navýšení počtu vojáků v české misi v Afghánistánu v parlamentu, je v českých denících a týdenících, které jsme sledovali,⁴ polarizace politické scény na levici a pravici. Velmi jednoduše řečeno: pravice je pro navýšení, levice (přesněji ČSSD a KSČM) funguje jako „parlamentní závora“,⁵ která navýšení

brání. Hluběji v kontextu je však možné odhalit vedle této předvídatelné, velmi povrchní struktury i jemnější odkazy naznačující, jak jsou média ochotna dané téma rámcovat,⁶ resp. v jakých souvislostech ho představují svým čtenářům.

Z textů tak vystupuje odpovědnost České republiky vůči světu (či úžeji vůči spojencům nebo prostě jen USA), vůči podobě světa v 21. století, vůči vlastní bezpečnosti, ale také odpovědnost vůči voličům, veřejnému mínění, které si válku nepřeje. Tento druhý typ odpovědnosti je v textech interpretován převážně jako populismus (nejčastěji implicitně), související s blížícími se volbami, a sami novináři v rozhovorech explicitně a nezprostředkovaně odmítají hlas ulice a apelují na nadřazenou roli expertů v této otázce. Konflikt zahraniční a domácí politiky je tak jedním z dominantních způsobů, jimiž česká tištěná média téma v průběhu celého roku rámcují. Prostor dostávají ale i čistě vnitropolitické otázky, a také širší mezinárodní kontext vojenských misí.

Jaro 2010: Výbušné téma, nebo jen předvolební politika?

Přestože některé texty označují téma za výbušné, za zásadní tuzemský spor,⁷ za jablko sváru⁸ či přinejmenším politicky velmi citlivé,⁹ celkový kontext referování o události napříč médii na jaře 2010 naznačuje, že jak politická, tak mediální sféra uvažují o vlivu blížících se voleb do Poslanecké sněmovny na postoj české levice, zejména ČSSD. V médiích se tedy spekuluje o skutečných motivech sociální demokracie¹⁰ nebo o možné změně přístupu této strany po volbách a názor politických zástupců na téma mise v Afghánistánu není vnímán jako jednoznačně rozpolcený:¹¹ „*Rozumím tomu, že je před volbami, to je teď pro debatu určující, říká ministr Barták. A šéf sněmovního branného výboru Jan Vidím (ODS) ho doplňuje: „Jsem přesvědčen o tom, že pokud se ČSSD dostane k vládě, mise bude podporovat.“*“¹²

Předvolební situace v České republice je v řadě případů klíčovým rámcem referování o tématu. Týdeník *Respekt* např. v rozsáhlém článku předjímajícím povolební politickou situaci v zemi konstatuje, že „*ČSSD sice nechce posilovat českou misi v Afghánistánu, zdaleka však nejde o důsledný odpor po vzoru levice v jiných západoevropských zemích*“, a dodává, že ČSSD by stejně po volbách zřejmě musela (ve snaze uzavřít koaliční dohodu s malými stranami) přistoupit na kompromis.¹³ Martin Komárek na stránkách *Mladé fronty Dnes* odkazuje k nezájmu českých voliček a voličů o zahraniční politiku, čímž vysvětluje táhlé spory o zahraničněpolitické otázky v České republice. Zahraniční politiku dokonce označuje za rukojmí politiky domácí:¹⁴ „*Tak vyostřené spory si mohou politici dovolit jen proto, že vědí, že zájem o zahraniční politiku je malý a že nejde o krk. V žádných volbách nehraje zahraniční politika druhou ani třetí radou roli. Voliči na ni kašlou. Proto se stává propagandistickým kolbištěm.*“¹⁵ Daniel Anýž, častý komentátor tématu na stránkách *Hospodářských novin*, věnuje již v únoru celý článek poukázání na rozpor mezi programem ČSSD a jejími skutečnými činy a implicitně obviňuje stranu z populismu. Tím se jeho text řadí k dalším mediálním obsahům, jejichž hlavním rámcem je rozpor mezi vůlí lidu (či řadových straníků, veřejného mínění) a expertním, či alespoň politickým (čti nepopulistickým) posouzením situace: „*Na papíře svého programu sociální demokraté mluví o pevném zakotvení Česka ve svobodném euroatlantickém prostoru. Je-*

jich reálná zahraniční politika je ale pevně sevřena obzorem české kotliny. Uvězněna v procentech voličské přízně, která by mohli na Afghánistánu ztratit.“¹⁶

Také po volbách vystupuje toto zahraničněpolitické téma ve vztahu ke klíčovým otázkám politiky domácích. V článku analyzujícím možná úskalí koaliční spolupráce ODS, TOP 09 a Věcí veřejných je mise v Afghánistánu vnímána jako určitý tmelící prvek těchto stran: „Neočekáváme tady třetí plochu. Pro všechny strany je důležité zachovat a případně i posílit naši přítomnost ve spojeneckých misích, budeme si ale muset ujasnit konkrétnosti,“ míní Petr Nečas.“¹⁷

Konfliktní prvek odpovědnosti

Odpovědnost je jedním z nejčastějších argumentů v textech vztahujících se k české misi v Afghánistánu. Problematické je, že odpovědností se zaštiťují obě strany konfliktu: ta, která navýšením počtu vojáků na misi chce vyhovět žádosti spojenců, i ta, která to odmítá s poukazem na odpovědnost veřejnosti, voličům, popř. spolustraní-
kům.

Odpovědnost vůči podobě světa v 21. století

„Plán je především výrazem naší odpovědnosti vůči postavení České republiky ve světě a vůči její bezpečnosti,“¹⁸ citují média ministra obrany A. Vondru počátkem listopadu, kdy Senát schválil posílení mise v Afghánistánu. Texty v předchozím období zdůrazňují naléhání americké strany ve věci posílení účasti spojenců v Afghánistánu a zejména Daniel Anýž na stránkách *Hospodářských novin* téma pravidelně spojuje se vztahem České republiky a USA, kde Česko vystupuje v roli toho, kdo může USA potěšit¹⁹ nebo jim dokonce dát dárek, pokud se rozhodne svoji misi v Afghánistánu posílit: „Schwarzenberg tak mohl na schůzku s Clintonovou přijít se zcela konkrétním a pro Američany podstatným ‚dárkem‘.“²⁰ Již na jaře autor poukazyval na loajalitu „české pravice“, která se dokázala přenést přes zklamání z nerealizovaného amerického plánu umístit do ČR systém protiraketové obrany a nadále Spojené státy podporuje, navzdory odporu levice.²¹ Vstřícnost české vlády a ministerstva obrany a odpor sociální demokracie a komunistické strany zmiňuje také deník *Právo*.²² Týdeník *Respekt* také již na jaře zdůrazňoval roli pětice senátorů za ČSSD, která „pro věc zvedla ruku“ a argumentovala odpovědností vůči smluvním závazkům: „Smlouvy by neměly být cáry papíru, dané slovo se má držet,“ říká třeba Dryml. „Zvlášť když se v Afghánistánu rozhoduje o tom, jak bude svět vypadat v 21. století. Neměli bychom stát mimo.“²³ De facto totožný rámec, hlasování senátorů ČSSD „v rozporu s názorem vedení strany“,²⁴ se v tisku objevuje také na podzim, kdy bylo „navýšení mise“ prosazeno. Odpovědnost vůči spojeneckým závazkům byla opět hlavním argumentem: „Neustálé ‚lavírování‘ v otázce české účasti v Afghánistánu je podle něj /Vladimíra Drymla, senátora za ČSSD, pozn. aut./ nezodpovědné. Bezpečnostní politika se prý nemůže řídit náladami veřejnosti, které jsou proměnlivé.“²⁵

Odpovědnost státu vs. hlas ulice, proměnlivé nálady veřejnosti

V tisku dostávají prostor také odpůrci „navýšení“, kteří jsou zastoupeni na stránkách deníků a týdeníků až na výjimky ČSSD či personalizovaně pouze J. Paroubkem

a L. Zaorálkem a kteří také často argumentují odpovědností (vůči těm, kteří si posílení české mise v Afghánistánu nepřejí). Jejich postoj je prezentován buď bez komentáře,²⁶ nebo s poukazem na populismus takového jednání. Jde o implicitní narážky, strana z populismu otevřeně obviňována není.²⁷ Texty upozorňují na to, že pro ČSSD, resp. její vedení, nehrají „v tvorbě partajního postoje zásadní roli“ hlasy expertů, ale že strana dává přednost „názorům řadových spolustraníků (...) či občanům“.²⁸

Z mediologického hlediska jsou zřejmě nejzajímavější texty, v nichž novináři a novinářky explicitně vyjadřují svůj postoj (či postoj redakce?)²⁹ nejen k samotnému tématu, ale spíše k žádoucímu způsobu správy věcí veřejných obecně. Ve dvou rozhovorech ze sledovaného období, obou shodou okolností vedených s L. Zaorálkem, stínovým ministrem zahraničních věcí za ČSSD, proti sobě média staví „hlas ulice“, resp. „veřejné mínění“, a odpovědnost politika, který má informace, jimiž veřejnost nedisponuje.

Respekt (R): Pokud ČSSD vyhraje volby a vy budete ministrem zahraničních věcí, zůstane naše vojenská přítomnost v Afghánistánu na stejné úrovni jako dnes?

Zaorálek (Z): To je naše pozice, kterou teď hájíme, musíme se chovat jako spojenci, ale zároveň musíme být schopni obhájit to, co děláme, před parlamentem a českou veřejností.

R: Proč před veřejností?

Z: My nemáme mandát ze vzduchu, ale od lidí.

R: Lidé budou vždycky proti tomu, aby umírali jejich vojáci. Je důležitější odpovědnost státu, nebo hlas ulice?

Z: Ale co je to stát? Proč mluvíte tak pohrdavě o ulici? Stát by nebyl bez lidí, kteří v těch ulicích jsou.

R: Ale proto si volíme politiky, kteří mají informace, ke kterým se lidé z ulice nedostanou. Některá politická témata zkrátka nezbyvá než delegovat na stát, na politiky.³⁰

Z textu je v obou případech patrná snaha podsunout v rozhovoru L. Zaorálkovi (potažmo skrze text čtenářům a čtenářkám) jako nezpochybnitelný fakt, že existují politické otázky, které nezbyvá než delegovat na „zástupce lidu“, politiky. Pod kritickým pohledem může takové tvrzení asociovat dogmata z doby nadvlády sociologických teorií masové společnosti, a aniž bychom chtěli text zatěžovat odbočkami k teoriím veřejné sféry, je nutné upozornit na partikulárnost (alespoň ve vědeckém světě) médií implicitně zdůrazňovaného předpokladu. Například Myra M. Ferree a kol. rozlišují „čtyři tradice demokratických teorií“, z nichž každá přináší specifické odpovědi „pro pojetí veřejné sféry a konkrétněji pro mediální diskurz v „soudobých demokraciích“.“³¹ Postoj ke způsobu rozhodování o důležitých otázkách, jak ho nastiňují citované mediální texty, je typickým příkladem přístupu v duchu zastupitelské liberální teorie, která prosazuje elitní reprezentaci a expertizu při řešení podstatných veřejných otázek. Ostatní tři teorie³² však požadují spíše širší, celospolečenskou diskusi o věcech veřejných a vyloučení širokých vrstev společnosti s poukazem na jejich „neexpertnost“ odmítají.

Způsob, jakým média prezentují nutnost rozhodovat v otázce Afghánistánu politicky, je tak možné interpretovat jako prosazování určitého partikulárního pohledu na správu věcí veřejných, a jedná-li se o pohled v našem politickém systému dominantní, můžeme pak toto mediální poselství považovat za svým způsobem konzervující status quo.³³ Je zároveň nutné zdůraznit, že obě média, která v citovaných pasážích apelují na nutnost politického rozhodnutí v otázce mise v Afghánistánu, na jiných místech textu zpochybňují kompetentnost politika³⁴ a staví ho proti domněle expertnějším hlasům: „*Proč si myslíte, že víte lépe než ministerstvo obrany, jak by měl vypadat náš afghánský kontingent?*“³⁵ Proti sobě tak v tisku stojí nejen hlas veřejnosti (ulice) a politici, ale také politici a experti, přičemž vždy u prvního aktéra z dvojice je médii zpochybňována kompetence rozhodovat o diskutované otázce.

Právo: Afghanizace (nejen) české armády?

Aniž bychom chtěli faktor obecně sdílených představ o politické inklinaci českých deníků („Právo strani levici“) záměrně zohledňovat ve své analýze, je třeba podotknout, že deník *Právo* v celém analyzovaném vzorku vykazoval poněkud specifickou tendenci: dával více prostoru odpůrcům navýšení počtu českých vojáků v Afghánistánu, věnoval se stísněným časovým podmínkám schvalování podzimního vládního návrhu na posílení mise i širšímu kontextu zapojení spojeneckých vojsk v Afghánistánu.

Právo zdůrazňovalo uspěchanou proceduru schvalování návrhu i to, že v důsledku toho neměli politici dostatek času nejen na prostudování návrhu, ale ani na funkční diskusi. „*Dodal však /Jiří Dienstbier, pozn. aut./, že není dobré, že parlament dostává takový návrh v situaci, kdy již nelze o něm diskutovat. Protože kdybychom to neschválili, tak uvrhneme naše vojáky znovu, jako už jednou, do situace, kdy budou v Afghánistánu bez legálního zajištění a bude se potom muset někdy v lednu nebo únoru tohle všechno dohánět,‘ prohlásil Dienstbier.*“³⁶ V redakčním textu samém se poukáz na taktizování a práci s časem v této otázce objevuje v následujícím článku, kde ovšem v závěru *Právo* dává prostor ODS, aby jakýkoli vedlejší úmysl v této věci vyvrátila: „*Podle předsedy Senátu Přemysla Sobotky (ODS) ale není v hlasování žádný postranní úmysl. Naší povinností je připravit vojákům stabilní perspektivu, a ne je nechat v nervózním prostředí jako dřív.*“³⁷ V článku s titulkem *ČSSD a KSČM nezabránily vyslání posil do Afghánistánu* nabízí *Právo* také rámec placené vojenské služby stojící v protikladu ke službě vlasti, když zprostředkovává konflikt sociálnědemokratického poslance J. Foldyny a občanského demokrata P. Nečase: „*Soc. dem. Jaroslav Foldyna odmítl srovnání vojáků v Afghánistánu s prvními čs. vojsky či legiemi. No to si snad ani nikdo nemyslí vážně, že bychom mohli srovnávat vyholené hochy, co často mají různé symboly namalované na svých helmách, kteří bojují za peníze a za podivný cíl, s lidmi, kteří bojovali za vznik Československa!*“ uvedl Foldyna. *Tyto výroky označil za neuvěřitelné, nehorázné a sprosté premiér Petr Nečas (ODS): ‚Vyslala je tam jejich vlast. Oni nasazují své zdraví a své životy kvůli bezpečí ve střední Evropě.*“³⁸

Také právě na stránkách *Práva* se dominantně objevuje rámec pochybností ohledně efektivity mise samotné. „*Zdůraznil /Lubomír Zaorálek, pozn. aut./, že když se ČSSD před devíti lety přihlásila k této misi, mohli jsme si snadno představit, že půjde o sofistikovanou akci, která povede k likvidaci jádra al-Kajdá. Nemohli jsme tušit, že*

se z toho stane akce podobná akci sovětské armády, která obsadila celou zemi a pak se jí snažila kontrolovat.“³⁹

L. Zaorálek dostal na podzim 2010 k vyjadřování takových pochybností v *Právu* prostor několikrát a deník ocitoval i jeho termín „*afghanizace české armády*“⁴⁰, k níž podle něj dochází. Miloš Balabán pak v *Právu* rozvíjí pochybnosti o efektivitě mise i z ekonomického a strategického pohledu, do určité míry vysvětluje pojem „afghanizace“ a upozorňuje na nutnost hlubší diskuse týkající se nové strategické koncepce Severoatlantické aliance. „*Už teď se dá říci, že afghánský konflikt doslova a do písmene pohlcuje velkou část lidských a materiálních kapacit armád států NATO, což platí i o Česku. Afghánistán posílil její ryze expediční charakter a je otázkou, zda jednostranná orientace na tento úkol neztíží v budoucnu připravenost armády reagovat na další možné hrozby na území ČR a EU, jimiž mohou být teroristické útoky na obyvatele či kritickou infrastrukturu, velké migrační vlny, přírodní katastrofy a technologické havárie. I kvůli Afghánistánu hrozí ‚podfinancování‘ NATO.*“⁴¹ Skeptické náznaky týkající se jednoznačnosti smyslu mise se ovšem na podzim objevují už i v jiných médiích. M. Komárek ve svém říjnovém komentáři smysl navýšení počtu českých vojáků v Afghánistánu vymezuje už spíše negativně, ve smyslu povinnosti, závazků vůči spojencům, jimž jsme dlužni, přispění k tomu, že „naše strana neprohraje“ či elementárnějšího „*jak Unii, tak NATO potřebujeme a moc si vyskakovat nemůžeme. (...) Sám smysl afghánské mise je čím dál tím nezřetelnější i pro Američany. Vládní koalice, která prosazuje zvýšení počtu vojáků, má přesto jednoznačnou pravdu. Od spojenců jsme dostali mnohokrát víc, než jsme dali. Jsme povinni přispět ke snaze odejít z Afghánistánu se ctí. A je to i náš zájem. Prohra Západu je i naší prohrou.*“⁴²

Podpis smlouvy START II

Pro typizaci schémat či rámců, jimiž je čtenářům a čtenářkám vybraných českých médií představována událost podpisu smlouvy o snížení počtu jaderných zbraní mezi USA a Ruskem v Praze, je klíčové regionální členění. Téma je rámcováno (1) jako zahraničněpolitická událost s důrazem na otázky globální bezpečnosti, (2) jako událost, jejíž hlavní význam je spojován s vnitropolitickou situací v USA a Rusku či se zájmy těchto zemí, resp. politických subjektů v těchto zemích, ale také je (3) dominantně vztaženo k České republice, její prestiži, vnitropolitické situaci atd.

Ve vzorku tak nacházíme texty, jež zpochybňují přínos podpisu smlouvy pro zvýšení bezpečnosti světa (k dispozici zůstane pořád dost jaderných zbraní na zničení celého lidstva), takové, jež zdůrazňují její symbolický rozměr nebo význam takového symbolického nátlaku na ostatní země popírají, ale také články vysvětlující rozhodnutí USA a Ruska ekonomickými motivacemi (uchovávat zastaralé jaderné zbraně je pro tyto země drahé) nebo označující START II za rukojmí vnitropolitické situace v USA (jde o Obamovo vítězství nad republikány). Velmi výrazné zastoupení mají ale také texty, jejichž dominantním rámcem je vnitropolitická situace v České republice, význam podpisu smlouvy pro strategické partnerství s USA či pro prestiž České republiky. Je možné mluvit o výrazné snaze českých médií domestikovat téma i za cenu zjevné provinčnosti, již jsou takové texty nápadné (a je nutno dodat, že některé texty naopak toto nepatřičné zdůrazňování významu České republiky v dané události demaskují).

V souvislosti s Českou republikou, resp. středoevropským regionem, vystupuje z textů také určitá neschopnost zařadit Rusko do schématu *spojenec versus hrozba* poté, co uzavírá symbolicky významné smlouvy se Spojenými státy. Přítomná je zároveň otázka možné ztráty spojení s USA přetrvávající z událostí roku 2009 (tehdy bylo spojení zpochybňováno vzhledem k rozhodnutí Spojených států odstoupit od původních plánů na protiraketovou obranu ve střední Evropě) – otázka se aktualizuje právě v souvislosti se smlouvou START II, kterou Spojené státy uzavřely s „Moskouvou, které se Česko bojí“.⁴³

Napříč regionálním členěním je pak v textech patrná opět již klasická mediální tendence personalizovat politickou událost, tj. spojovat ji s jednotlivými aktéry, v tomto případě s politiky Obamou a Medveděvem, v českém kontextu pak zejména s Klausem či Fischerem. Výjimkou nejsou ani texty přímo zdůrazňující osobní charakteristiky politiků či jejich „lidskou stránku“ (potíže leváka Obamy při podpisu smlouvy, nervózní státníci, okouzlená Hillary Clinton, triumfující Klaus).

START II: Cesta k bezpečnějšímu světu, rukojmí Obamových politických cílů, nebo ekonomická strategie?

Pokud jde o globální význam podpisu smlouvy START II, zvolila česká média převážně skeptickou perspektivu zdůrazňující spíše symbolický či strategický význam smlouvy a pochybující o jejím reálném dopadu na bezpečnost ve světě. Východiskem takových textů bývá konstatování, že „*oněch více než tři tisíce hlav*“, které si USA a Rusko na základě smlouvy ponechají, „*by stále mohlo mnohonásobně zničit na této Zemi veškerý život*“.⁴⁴

Některé z textů přiznávají smlouvě alespoň určitý strategický význam. Prezентují ji převážně jako významný signál pro ostatní současné i potenciální majitele jaderných zbraní. Podle takových textů „*nejrealističtější krokem, který je možné v dohledné době očekávat, je to, že se k dodatečnému protokolu dohody o nešíření přidají další státy. Protokol výrazně zpřísňuje inspekce a dostává země jako Severní Korea nebo Írán pod ještě větší tlak. Přísnější pravidla pro nakládání s jaderným materiálem také mohou značně ztížit přístup k jaderným zbraním teroristům nebo jiným, nestátním aktérům, kteří se žádnými mezinárodními smlouvami necítí být vázáni*“.⁴⁵ Jiné články jsou naopak skeptické vůči tomu, že by smlouva START II měla podobný inspirativní účinek,⁴⁶ a prostřednictvím odborných hlasů informují o konci bipolárního rozdělení světa se sférami vlivu Spojených států a Ruska:

Robejšek (R): Nikdo – kromě Washingtonu a Moskvy – to neudělá. Jaderného programu se nevzdá ani Írán či Nigérie, které o sestrojení atomové bomby usilují. Pro tyto státy je získání atomové bomby otázkou prestiže, symbolu výjimečnosti. Jakkoliv budou pro ně jejich bomby nepoužitelné. Nanejvýše jako prostředek vydírání či nátlaku. (...)

Mladá fronta Dnes: Máme se připravit na novou spirálu jaderného zbrojení?

*R: Ale ta už přece odstartovala. Jen mezi sebou tentokrát nesoutěží USA a Sovětský svaz. Tyhle dvě země už světem nevládnou.*⁴⁷

Politické cíle současného amerického prezidenta jsou rámcem další skupiny textů, jejichž autoři zdůrazňují význam podpisu smlouvy START II a její prosazení v Kongresu pro zatím spíše neúspěšnou zahraniční politiku Baracka Obamy. „*Jen několik týdnů po těžké porážce demokratů ve volbách do Kongresu, (...) stojí americký prezident na prahu jednoho z největších vítězství svého dosavadního působení v úřadě*“.⁴⁸ Některé z textů tak explicitně zmiňují vnitropolitickou situaci v USA a to, že „*smlouvě START II hrozí, že se stane rukojmím vnitroamerického politického boje mezi demokraty a republikány*“.⁴⁹ Hospodářské noviny v této situaci zvolily strategii publikování protichůdných komentářů, z nichž jeden vyzývá k tomu, aby evropské země daly dostatek prostoru deliberativnímu rozhodování „*amerického Senátu*“, a odmítá, aby smlouva hrála roli taktického nástroje v domácí politice USA.⁵⁰ Druhý naopak pracuje s hrozbou Ruska pro středoevropský prostor (ačkoli v jiné části textu „*ruskou skepsi*“ odmítá jako kontraproduktivní) a vyzývá k prolomení „*českého ticha*“, tedy neochoty české reprezentace vyjádřit podporu záměrům Obamovy administrativy ve věci schválení smlouvy START II: „*České ticho je projevem setrvalé ostražitosti zdejší praviceové reprezentace vůči Obamově ruské politice. (...) Jenže česká ‚ruská skepse‘ by neměla jít proti samotným českým zájmům. (...) a přes odůvodnitelnou ostražitost vůči resetu, by se měla Praha přidat k Obamově úsilí tam, kde jeho případný neúspěch by byl už jen ziskem právě té Moskvy, které se Česko bojí*“.⁵¹

Citovaný text patří zároveň do skupiny článků, které váhají se zařazením Ruska do kategorie spojenců a udržují jeho obraz jako nezařaditelné země. Nespadá sice mezi přímé hrozby typu Írán nebo KLDR,⁵² nejedná se ale ani o zemi, které je možné plně důvěřovat. „*Rusko pokračuje v diplomatické ofenzivě. (...) Jedním z důvodů, proč někteří senátoři nechtějí START II podpořit, je jejich nejistota, zda je Rusko spíše přítelem, nebo protivníkem*“.⁵³ Autor textů, které jsou typické svojí nerozhodností ve vztahu k Rusku, D. Anýž (*Hospodářské noviny*), však v jednom z článků poukazuje na důležitý symbolický rozměr smlouvy, která svým způsobem ukončuje „*novou studenou válku*“.⁵⁴ V témže textu ovšem zdůrazňuje i klíčové rozpory v politice obou států a „*křížení jejich strategických zájmů*“.⁵⁵

Samostatným typem textů publikovaných v souvislosti s podpisem smlouvy START II v Praze jsou ty, jež vycházejí z přesvědčení o bezvýznamnosti smlouvy z vojenského hlediska a k naplnění události zpravodajským významem volí ekonomickou perspektivu. Podpis smlouvy je tak podle nich motivován ekonomickými zájmy USA a Ruska, jejichž „*atomový arzenál*“ je finančně velmi náročný a smlouva má náklady do určité míry snížit: „*Pádnějším důvodem, proč alespoň část jaderné výroby sešrotovat, jsou finance. V roce 2008 vydaly USA na provoz svého atomového arzenálu 52,4 miliardy dolarů. Pro představu: úplně stejné příjmy na letošek má mít celý český rozpočet*“.⁵⁶

Osobní chemie: START II jako „two-men show“?

Zejména sám akt podpisu smlouvy se stal pro česká média hojně využívanou příležitostí k oživení politického tématu personalizovanými poukazy na „*lidskost*“ obou státníků i celé atmosféry podpisu smlouvy. Levorukost prezidenta Obamy a z ní vyplývající potíže při podpisu smlouvy byly reflektovány napříč médii a sblížení me-

diálních obsahů je v tomto případě velmi nápadné. V textech jsou také zdůrazňovány detaily typu „*Obamův široký bílý úsměv*“, nervozita obou prezidentů či veselá atmosféra v sále vyvolaná určitými komickými gesty státníků při podpisu kopií smlouvy. „*Prezidenti jsou podepisováním protokolů o snížení počtu jaderných hlavic a jejich nosičů tak zaujati, že když dopodepisovali, na několik vteřin rozpačitě ‚zamrzli‘. Pohlédnou na sebe a náhle se usmějí. Tak rozmělnují hluchou chvíli. Lidé v sále se uvolněně smějí a zní potlesk. Z poněkud upjatých prezidentů rázem padá nervozita, podají si ruce a předávají si kopie podepsaných smluv.*“⁵⁷

Média zmiňují osobní vztah prezidentů Obamy a Medveděva jako klíčový pro úspěch vyjednávání a užívají pro něj označení „*osobní chemie*“ vypůjčené z vyjádření Dmitrije Medveděva.⁵⁸ Podle některých článků citujících americká média by dohoda o omezení jaderných zbraní bez tohoto osobního vztahu obou prezidentů zřejmě vůbec nevznikla.⁵⁹ V této souvislosti je také B. Obama chválen za zlepšující se komunikační strategii a právě za pochopení významu osobních vztahů s ostatními politiky.⁶⁰

„*A co my?*“⁶¹ – *role České republiky při podpisu dohody START II*

Také v textech, které událost primárně vztahují k českému kontextu, je možné najít rozptyl rámců od zahraničněpolitických otázek neutrality země přes vyřizování vnitropolitických účtů či „*soutěže*“ českých politiků o četnost kontaktů s americkým prezidentem až k poněkud provinční snaze najít na mezinárodně významné události, v níž Česká republika stojí víceméně stranou, jakýkoli aspekt, který by zdůrazňoval význam země pro událost. Provinčnost přitom nezmiňujeme náhodou. Pro „*český*“ rámec podpisu smlouvy START II v Praze je typické zveličování významu události pro české politiky, snaha za každou cenu propojit téma s prestiží země (krása Španělského sálu Pražského hradu, otázka pojmenování smlouvy START II jako Pražské dohody), zdůrazňování pasivní pozice země a její určité malosti či bezbrannosti (Obama uklidňující středoevropské země, že je USA neopustí) i využívání události k útokům proti domácím ideologickým nepřátelům (komentář proti iniciativě Ne základnám).

Neuróza satelitů, paternalistický Obama a ruská hrozba

Otázky, zda podpis „*odzbrojovací smlouvy*“ v Praze nějakým způsobem ohrožuje Českou republiku, jsou námětem významné části článků, jejichž perspektiva je zaměřena na lokální rozměr události. Texty upozorňují na nerozhodnost Čechů, kteří „*se přes evidentní důležitost celé události nemohou rozhodnout, jestli jsou rádi, když si právě tady potřásají rukama dvě mocnosti, v jedné z nichž vidí potenciálního nepřítele a v druhé naopak záruku vlastní bezpečnosti*“⁶² a zároveň vyjadřují určité pochopení pro tuto váhavost v souvislosti s tím, že „*uvolňování napětí mezi Ruskem a USA v tomto kontextu zní jako rozdělování si sfér vlivu*“.⁶³ Okamžitě však čtenáře a čtenářky ujišťují, že „*podpis odzbrojovací smlouvy však rozhodně není možné číst jako další potvrzení našich obav. Nic z toho, co nyní USA dělají, neoslazuje jejich vojenskou sílu.*“⁶⁴ Připouštějí ovšem, že zejména ekonomické problémy Ruska a jeho „*obvyklé mocenské ambice*“ zvyšují nevyzpytatelnost této země a že je z toho důvodu dobře, „*že Barack Obama středoevropskou nejistotu cítí. Rusko přes všechny úsměvy zůstává tvrdým oříškem a bude jím i nadále.*“⁶⁵ Rusko je tak opět, i z české perspek-

tivy, vnímáno jako nevyzpytatelná země, z jejíhož vlivu mají „*bývalé satelity*“, které „*trpí neurózou z nedobrovolného vazalství k Moskvě*“,⁶⁶ oprávněný strach. Je proto zdůrazňováno Obamovo setkání s představiteli jedenácti středoevropských a východoevropských zemí, v souvislosti s nímž americký prezident vystupuje jako citlivý politik téměř paternalisticky uklidňující své spojence.⁶⁷

Vedle blíže nespecifikovaného strachu z Ruska vyplývajícího z jeho vlivu v nedávné minulosti se v textech objevuje explicitní obava z možné *neutrality* České republiky (v roli země hostící dvě světové velmoci), která je podle médií alespoň částí české politické scény vnímána jako nežádoucí.⁶⁸ Jeden z článků v *Hospodářských novinách* prezentuje dokonce rozhodnutí zástupců Ruska a Spojených států podepsat dohodu v Praze za problematické pro českou diplomacii a de facto nežádoucí právě s ohledem na možné vnímání Česka jako neutrální země: „*My přece nechceme mít statut neutrální země, to není a nemá být pozice Česka. Moskva to ale tak chce podat, a proto souhlasila s Prahou, říká jeden z diplomatů pod podmínkou anonymity. Bývalý vicepremiér Alexandr Vondra (...) nejprve loni v prosinci nadšen Prahou jako místem podpisu nebyl, ale nyní připouští že to Praze ostudu neudělá. ‚Je pravda, že takové schůzky bývaly tradičně na neutrální půdě, ale vnímám tu situaci tak, že realita se změnila, že Rusko není Sovětský svaz,‘ řekl Vondra.*“⁶⁹

Rusko vystupuje v textech také skrze své možné ekonomické zájmy v České republice, jimiž by v zemi mohlo uplatňovat vliv (např. zakázka na dostavbu temelínské atomové elektrárny, kterou „*chtějí Rusové i Američané*“⁷⁰). Přestože možnost uplatňování vlivu platí i pro Spojené státy a je v textech zmiňována, jako hrozba je prezentován pouze vliv ruský: „*Riziko je v objemu a dlouhodobosti té zakázky. Zvíťží-li firma, kterou ovládá Kreml, může získat možnost ovlivňovat českou politiku nejméně na dvě volební období, varuje /Alexandr Vondra – pozn. aut./.*“⁷¹ Možné posílení ruského vlivu bývá dáváno do souvislosti také s blízcími se volbami – zejména se sociální demokracií (resp. levicí) a jejím předpokládaným vítězstvím ve volbách: „*A navíc mohou /Rusové – pozn. aut./ počítat s tím, že se tu za dva měsíce k moci dostane levice. To je pro ně příjemná vidina.*“⁷²

Okamžik, který v novodobých dějinách Česka nemá obdoby

„*Dnes už ty summity trochu pozbyly toho lesku, lidstvo čelí jiným akutnějším hrozbám. Ale i tak se dnešní den zapíše do českých dějin. Ještě nikdy v moderní době se tu nekonalo tak důležité, a navíc i hmatatelným obsahem naplněné setkání světových státníků. Slavnostní dojem tak snad může kazit jen to, že se smlouva bude jmenovat podle své původní zkratky START II, a nebude se tedy o ní v budoucnu psát jako o ‚Pražské dohodě‘.*“⁷³ Citovaný text téměř ideálně reprezentuje soubor článků, které až nepatřičným způsobem zveličují roli České republiky v analyzované události. Poukaz na Česko jako střed světa (i když pouze na 24 hodin) v titulku, zdůrazňování významu pro české dějiny i vyjádření zklamání, že smlouva neponese ve svém názvu zmínku o českém hlavním městě, rezonují s podobnými texty, jejichž poselství bychom s nadšátkou mohli shrnout větou „*ještě že máme alespoň ty štuky*“: „*Sál rezonuje jazyky ze všech koutů světa. Nejde si nevšimnout obdivných pohledů hostů na jeho unikátní štuky i zlatou výzdobu. (...) Hvězdnou chvíli okamžiku i krásu sálu ze všech nejvic*

nepokrytě oceňuje americká ministryně zahraničí Hillary Clintonová. Když kráčí ke své červené židli, obdivně se podívá nahoru na výzdobu a neubrání se dokonce obdivnému povzdechu.⁷⁴ Některé texty využívají události k poukazu na její sepjetí s novodobou rolí České republiky v mezinárodní politice („po větší část 20. století se Praha dostávala do centra světové pozornosti obvykle v tragických souvislostech, v posledních dvaceti letech se ale vynořil nový trend. Po sametové revoluci přišlo rozšiřování NATO a vloni předsednictví EU. A přestože jsme se o místo na výsluní svržením vlády zase připravili, stihli jsme ještě návštěvu Baracka Obamy, který právě v Praze pronesl klíčový projev o celosvětovém jaderném odzbrojení.“⁷⁵), ale realisticky zdůrazňují, že „samotná odzbrojovací smlouva START II daleko přesahuje horizont české kotliny“.⁷⁶ Jiné jsou naopak vůči Praze jako možnému centru mezinárodní diplomacie skeptické skrze poukaz na to, že k udržení takové pozice by Česká republika musela mít stabilnější vládu a jasnou zahraniční a bezpečnostní politiku.⁷⁷ Spíše výjimkou jsou pak články, které přímo dekonstruuji přístup „malého českého člověka“ ujišťujícího sebe sama o své výjimečnosti.⁷⁸ Časté jsou v mediálních obsazích také poukazy na minimální možnost České republiky zasahovat do celé události – ať už jde o protokol⁷⁹ či o možnost novinářů klást po podpisu smlouvy otázky oběma prezidentům.⁸⁰ V souvislosti s tématem dostává v médiích prostor také určitá národní stereotypizace: „Zatímco na Pražském hradě vládne po dobu summitu vcelku klidná nálada, v okolí americké rezidence je to jinak. Lidem z okolí se nelíbí rozruch, pokřikují na hlídající policisty a občas jim i nadávají. Tohle by se asi v USA nemohlo stát.“⁸¹

Vedle romantizující reflexe atmosféry na Pražském hradě se v textech objevují také pragmatické pasáže vztahující téma k České republice skrze bezpečnostní situaci – zaneprázdněnost policejního prezidenta Oldřicha Martinů,⁸² kontroly prováděné cizineckou policií⁸³ či otázky financování summitu.⁸⁴ Jako kuriozita působí drobná mediální poznámka o zrušení derby Sparta–Slavia: „Zrušený fotbal: Derby pražských týmů Sparty a Slavie se kvůli návštěvě prezidentů Obamy a Medveděva v Praze o týden posouvá. Zápas se měl původně uskutečnit právě 8. dubna, kdy prezidentů podepíší smlouvu START II.“⁸⁵

Vnitropolitický kontext podpisu dohody

Jedním z výrazných rámců prezentace podpisu dohody START II na stránkách českých deníků je také vztažení k vnitropolitické situaci v ČR. To má charakter personalizovaných poukazů na přínos události pro prezidenta V. Klause, který prožívá jeden z vrcholů své kariéry, „povyrostl“⁸⁶ a zbavil se své skepse vůči odzbrojovací smlouvě,⁸⁷ ale také např. zmínek o vyřizování vnitropolitických účtů: „Jestli totiž protokol k něčemu nemá sloužit, pak k vyřizování politických účtů. Právě to ale zjevně udělali na Hradě, když na podpis smlouvy START II a následný oběd s prezidenty Obamou a Medveděvem pozvali zástupce všech parlamentních stran – s výjimkou zelených.“⁸⁸ Do vztahu s vnitřní politikou je událost dávana také skrze předvolební zájmy vedoucích představitelů jednotlivých politických stran. Jeden z článků se pozastává nad tím, že politikům nebude umožněno vyfotografovat se s prezidenty Obamou a Medveděvem, přestože „někteří by to zvláště před volbami uvítali“.⁸⁹ Jakousi soutěž českých politiků o kontakt s B. Obamou pak na svých stránkách konstruuji Hos-

podářské noviny. Článek s titulkem „Fischer uvidí Obamu čtyřikrát“ vyzdvihuje premiéra J. Fischera, který Obamovi spolu s ruským prezidentem „rukou potřese víckrát než ostatní“.⁹⁰ Událost je také podnětem k negativním komentářům vůči odpůrcům jaderné energie zosobněným v analyzovaných obsazích iniciativou Ne základnám. Několik textů formou drobné poznámky poukazuje na malý počet zastánců této iniciativy při protestech v době podpisu dohody. Níže citovaný komentář se „nezákladníkům“⁹¹ věnuje podrobněji a prezentuje určitý národní autostereotyp – zobecnění, že Češi nejsou ochotni bojovat a „pálit si prsty“: „Jakkoli si nemyslím, že Ne základnám má peníze pouze od Čechů, tak se dokonale střelila do zdejší mimořádné ochoty nebojovat, nepálit si prsty, nemít – s výjimkou jaderných elektráren – na svém území nic, co by svým významem a rizikem přesahovalo hranice státu.“⁹²

ZÁVĚR

Předložený text navazuje na analýzy zahraničněpolitických událostí v českých mainstreamových médiích v předchozích dvou letech, tedy v roce 2008 a 2009. Výsledky analýz vykazují některé trvalejší tendence českých médií, které bychom mohli považovat za určitý trend v tom, jak tato média referují o událostech týkajících se zahraniční politiky České republiky. Obecně řečeno média prezentují velmi selektivní obraz zahraniční politiky ČR. Tato selektivita se neřídí relevancí události, o níž je referováno, ale spíše redakčními mechanismy a „zpravodajskou hodnotou“ události. Mediální obraz zahraniční politiky ČR je silně personalizovaný, dominují mu především čeští političtí aktéři a přístup do médií pro nepolitické a zahraniční aktéry je značně omezený. Politické události jsou také v duchu personalizace často redukovány na osobní animozity politiků či jejich osobní zájem, otázky mezinárodního významu jsou tak publikům představovány jako nástroje uplatňování vlivu jednotlivců či malých uskupení (typicky politických stran nebo jejich frakcí). Kromě personalizace představuje silnou tendenci také jev, který označujeme jako emocionalizaci formy i obsahu mediálních sdělení. Běžné je emotivní odkazování k historickým událostem, k nimž jsou vztahovány události současné a které jsou představovány jako osudové okamžiky českých zemí, jež se mohou opakovat. V obsazích se objevuje spojování české zahraniční politiky s jedním silným spojencem (nejčastěji na základě přežívání modelu bipolárního rozdělení světa, tedy s Ruskem, či naopak Spojenými státy americkými) a tyto vazby jsou opět prezentovány (nejčastěji výrazně emotivní formou) jako fatální, rozhodující pro osud země. Typický je v obsazích nedostatek prostého informačního kontextu, který by umožnil příjemcům mediálních sdělení utvořit si vlastní názor na dané události. Jejich prezentace naopak podněcuje spíše k zaujetí osobního stanoviska na základě sympatií či antipatií k jednotlivým aktérům. Situace publika tak rezonuje s metaforou G. Funkhousera, v níž konstatuje, že jsme stále „v pozici hráčů, kteří nepřestávají hrát na cinknuté ruletě, protože je to jediná ruleta ve městě. Zpravodajská média pro většinu lidí představují jediný zdroj informací o tom, co se děje ve světě mimo naši přímou osobní zkušenost. A většina z nás nemá trpělivost čekat pář let, abychom si ověřili, co se opravdu stalo“ (Funkhouser, Gerald, 1973: s. 74–75).

Literatura

- Brighton, Paul–Foy, Dennis (2007): *News Values*. London: SAGE Publications.
- Kořan, Michal (ed.) (2010): *Česká zahraniční politika v roce 2009. Analýza ÚMV*. Praha: Ústav mezinárodních vztahů.
- Funkhouser, Gerald R. (1973): „The Issues of the Sixties: An Exploratory Study in the Dynamics of Public Opinion“. *Public Opinion Quarterly* 37 (1): 62–75.
- McCombs, Maxwell (2009): *Agenda Setting*. Praha: Portál, s. 131–147.
- Ferree, Myra Marx–Gamson, William A.–Gerhards, Jürgen–Rucht, Dieter (2002): *Four Models of the Public Sphere in Modern Democracies*. *Theory and Society*, Vol. 31, No. 3, s. 289–324.
- Shoemaker, Pamela (1991): *Gatekeeping*. London: SAGE Publications.
- Shoemaker, Pamela–Reese, Stephen (1996): *Mediating the Message: Theories of Influences on Mass Media Content*. Longman Trade.

Poznámky

- ¹ Blíže viz Kořan (ed.) (2010).
- ² Blíže viz např. Shoemaker, Pamela–Reese, Stephen (1996); Shoemaker, Pamela (1991).
- ³ Brighton, Paul–Foy, Dennis (2007).
- ⁴ Do analýzy byly zahrnuty články z deníků *Mladá fronta Dnes*, *Hospodářské noviny* a *Právo* a týdeníků *Ekonom* a *Respekt* filtrované z databáze společnosti Newton media na základě lexikálního filtru slov: česk* AND mise AND Afghán*.
- ⁵ „*Je to totiž právě česká pravice, která přes pocit, že radar ji stál politický krk, v Afghánistánu drží současný kontingent a snaží se – marně, proti parlamentní závoře ČSSD – o jeho navýšení, jak prezident Obama vloni na podzim požádal své spojence v NATO.*“ Anýž, Daniel: *Bude česko spojencem?* *Hospodářské noviny*. Názory, 25. 3. 2010, s. 11.
- ⁶ Ke konceptu rámcování viz např. McCombs, Maxwell (2009).
- ⁷ „*Zásadní tuzemský spor o to, jak by měla vypadat česká účast v boji s hrozbou islámského terorismu, totiž trvá. (...) Česká účast ve spojenecké misi proti afghánskému Tálibánu je výbušným politickým tématem posledních let.*“ Lauder, Silvie: *Česká bitva s Tálibánem*. *Respekt*. Politika – Mise v Afghánistánu, 22. 3. 2010, s. 20.
- ⁸ Balabán, Miloš: *Počty*. *Právo*. Publicistika, 9. 3. 2010, s. 6.
- ⁹ Syrovátka: Tomáš: *Změňme Afghánistán, žádal poslanec Barták*. *Mladá fronta Dnes*. Téma dnes, 18. 3. 2010, s. 3.
- ¹⁰ „*Někteří socialisté ani příliš neskrývají, že pravou příčinou jejich odmítavého postoje je blízkost květnových voleb. My pro to tentokrát nedáme ani hlas,*“ řekl poslanec ČSSD Miroslav Svoboda s tím, že jiná situace může být na podzim.“ In: *Ne, řekl Paroubek šéfovi NATO*. *Mladá fronta Dnes* (iDNES.cz). Z domova, 6. 3. 2010, s. 5.
- ¹¹ Snad s výjimkou KSČM, která je v textech prezentována jako jednoznačný odpůrce navyšování počtu vojáků v Afghánistánu a žádná relativizace postoje této strany (jako v případě ČSSD) se v médiích neobjevuje.
- ¹² Lauder, Silvie: op. cit.
- ¹³ Kundra, Ondřej–Švehla, Marek: *Čtyři scénáře, jak bude*. *Respekt*. Politika – volby, 24. 5. 2010, s. 18.
- ¹⁴ „*Nakonec však přinese víc škody než užítku. Proč? Zahraniční politika je u nás dlouhodobě rukojmím té domáci.*“ Komárek, Martin: *Afghánistán ano! Ale ne za tuhle cenu*. *Mladá fronta Dnes*. Názory, 26. 10. 2010, s. 10. Autor v článku také píše o neslušných politických praktikách, za něž považuje i snahu prosadit téma „ještě starým Senátem, v němž nevládnou socialisté“. Podle něj se takové akce vládní koalici nevyplatí.
- ¹⁵ Tamtéž.

- ¹⁶ Anýž, Daniel: *Věrný spojenec Paroubek*. *Hospodářské noviny*. Názory, 24. 2. 2010, s. 10.
- ¹⁷ Kundra, Ondřej–Lauder, Silvie–Šafaříková, Kateřina: *Rýsujeme hranice*. *Respekt*. Politika, 7. 6. 2010, s. 18.
- ¹⁸ *Deset českých zpráv, které by vás neměly minout*. *Respekt*, 1. 11. 2010, s. 8; „*Vycházíme ze zahraničněpolitických zájmů České republiky, uvedl ministr obrany Alexandr Vondra (ODS). Plán je podle něho výrazem zodpovědnosti vůči bezpečnosti ČR a spojenců.*“ In: *O 200 vojáků víc do Afghánistánu*. *Hospodářské noviny*. Česko, 4. 11. 2010, s. 5.
- ¹⁹ „*Nejdříve mezi čtyřma očima a pak za účasti širších delegací jednal včera ministr zahraničí Karel Schwarzenberg ve Washingtonu se svojí americkou kolegyní Hillary Clintonovou. Včerejší rozhodnutí Prahy posílí český kontingent v Afghánistánu vytvořilo pro schůzku mimořádně dobré podmínky. Bílý dům naléhavě a opakovaně zdůrazňuje, že co nejsilnější účast a zapojení aliančních spojenců v Afghánistánu je nezbytným předpokladem pro možný úspěch strategie prezidenta Baracka Obamy.*“ Anýž, Daniel: *Praha posiluje svůj vliv ve Washingtonu*. *Hospodářské noviny*, 7. 10. 2010, s. 8.
- ²⁰ Anýž, Daniel: *Do Afghánistánu zamíří dalších 200 českých vojáků*. *Hospodářské noviny*. Titulní strana, 7. 10. 2010, s. 1.
- ²¹ Anýž, Daniel: *Bude česko spojencem?*, op. cit.
- ²² „*Ministerstvo obrany i vláda by chtěla vyjít vstříc požadavkům NATO a posílí český kontingent, ale nemají dostatek hlasů ve Sněmovně. Proti jsou sociální demokraté a komunisté.*“ (dán): *Barták a Klaus řešili změny v armádě*. *Právo*. Zpravodajství, 9. 3. 2010, s. 3.
- ²³ Lauder, Silvie: op. cit.
- ²⁴ (ada, nig): *Senátoři ČSSD podpořili mise, prošly hladce*. *Právo*. Zpravodajství, 29. 10. 2010, s. 2.
- ²⁵ (čtk): *Posílení mise v Afghánistánu schválil zatím jen Senát*. *Hospodářské noviny*. Česko, 18. 3. 2010, s. 4.
- ²⁶ Její šéf /ČSSD, pozn. aut./ J. Paroubek totiž odmítá rozšíření české mise v Afghánistánu a odvolává se při tom na odmítavý postoj 90 % místních organizací soc. dem. (rsk): *Barták chce v Afghánistánu posílit, soc. dem. zatím proti*. *Právo*. Zpravodajství, 18. 1. 2010, s. 2.
- ²⁷ V rozhovoru s německým politologem Wolfgangem Merkelem zaznívá slovo populismus přímo v otázce novinářky, navíc v kontextu jiných sociálnědemokratických stran v západní Evropě: *Respekt: Když už jsme u zahraniční politiky: české sociální demokracii se v tomto smyslu vyčítá populismus – například nepodporovala posílení české mise v Afghánistánu, pak zase ještě jako vládní strana kývla na americký radar, aby ho později v opozici striktně odmítla. Jak se taková politika jeví v porovnání se zahraniční politikou jiných sociálnědemokratických stran v západní Evropě? Merkel: Mnoho sociálních demokratů na Západě má sklon ke kritickému postoji vůči USA. Lze také pozorovat sklon k určité zdrženlivosti, co se týká nasazení armád v zahraničních misích. (...) NATO přeče v Afghánistánu zasáhlo jen proto, že se snažilo zničit hnízdo mezinárodního terorismu. Motívem bylo také odstranit režim Tálibánu, který opovrhuje lidmi. To je přeče dobrý progresivní a sociálnědemokratický důvod k intervenci! Odpor k misi v Afghánistánu proto považují za národní cynismus. Bohužel ale tato debata běží i uvnitř mnoha dalších sociálnědemokratických stran, přičemž kritici mise v Afghánistánu mají lehkou převahu. Otázka ale je, co se v případě Afghánistánu vlastně stane s utlačovanými lidmi, kterým sociální demokraté jinak tak velmi rádi pomáhají.* Hudalla, Anneke: *ČSSD škodí sama sobě*. *Respekt*. Rozhovor, 17. 5. 2010, s. 44.
- ²⁸ Tamtéž.
- ²⁹ Komplikovanou otázku míry autonomie pracovníků v médiích nebudeme v tomto textu řešit a názor proto budeme přisuzovat spíše médiu jako celku.
- ³⁰ Šafaříková, Kateřina–Kundra, Ondřej: *Ani za tiché podpory*. *Respekt*. Rozhovor, 29. 3. 2010, s. 38. V podobném duchu také viz rozhovor v *Hospodářských novinách*:
Z: *My děláme vše, co můžeme, ale je zde i otázka legitimacy toho, co jsme schopni obhájit. HN: Obhájit před kým?*
Z: *Před parlamentem a před voliči. (...)*
HN: *Tomu čelí politici i jinde, i Obama v USA, ale vzal na sebe zodpovědnost a poslal do Afghánistánu dvojnásobek vojáků. Neměla by ji na sebe vzít i ČSSD?(...) není Afghánistán jedno z témat, kdy to jako*

- politik musíte vzít na sebe a jít proti průzkumům veřejného mínění? Anýž, Daniel: *V Afghánistánu máme vojáků až dost*. Hospodářské noviny. Názory, 22. 3. 2010, s. 11.
- ³¹ Ferree, Myra Marx–Gamson, William A.–Gerhards, Jürgen–Rucht, Dieter (2002).
- ³² Autoři mluví dále o participativní liberální teorii, diskurzivní teorii a konstrukcionistické teorii. Tamtéž.
- ³³ Je ale nutné zdůraznit, že zde neimplikujeme souvislost takového postoje k rozhodování o věcech veřejných s žádou z politických stran. Jak je patrné z citace V. Drymla výše, odmítání „proměnlivých nálad veřejnosti“ zaznívá i z úst „levicových“ politiků.
- ³⁴ Zaozálek: *Včera jsem si četl článek ve Financial Times, který byl poměrně kritický k tomu... (...) Respekt: Takže primárním zdrojem vašich informací z Afghánistánu jsou noviny?* In: Šafaříková, Kateřina–Kundra, Ondřej: op. cit.
- ³⁵ Daniel Anýž. *V Afghánistánu máme vojáků až dost*, op. cit.
- ³⁶ (ada, nig): *Senátoři ČSSD podpořili mise, prošly hladce*, op. cit.
- ³⁷ (ada, nig): *Vojáky do Afghánistánu schválí starý Senát*. Právo. Zpravodajství, 22. 10. 2010, s. 4.
- ³⁸ (ada, nig): *ČSSD a KSCM nezabránily vyslání posíl do Afghánistánu*. Právo. Zpravodajství, 4. 11. 2010, s. 2.
- ³⁹ Tamtéž.
- ⁴⁰ (rsk): *Posíl se mise v Afghánistánu*. Právo. Zpravodajství, 7. 10. 2010, s. 4.
- ⁴¹ Balabán, Miloš: op. cit.
- ⁴² Komárek, Martin: op. cit.
- ⁴³ Anýž, Daniel: *Obamova jaderná gorila a Česko*. Hospodářské noviny. Názory, 22. 11. 2010, s. 8.
- ⁴⁴ Marjanovič, Teodor: *Obamova bitva o Nový START II*. Mladá fronta Dnes. Ze světa, 23. 12. 2010, s. 6.
- ⁴⁵ Ehl, Martin: *Nová smlouva START II závodů v odzbrojení?* Hospodářské noviny. Téma, 9. 4. 2010, s. 2.
- ⁴⁶ „Státy jako Severní Korea nebo Írán, které dnes svět nejvíce ohrožují, nedávají najevo, že by se chtěly Obamovým přístupem inspirovat. A nejen ony. Například i Francie, další atomová mocnost, včera odmítla, že by se chtěla k americkému tažení přidat.“ Marjanovič, Teodor: *24 hodin středem světa*. Mladá fronta Dnes. Titulní strana, 8. 4. 2010, s. 1.
- ⁴⁷ Gazdík, Jan: *Robejšek: K jadernému odzbrojení nutí USA i Rusko krize*. Mladá fronta Dnes. Summit v Praze, 7. 4. 2010, s. 6.
- ⁴⁸ Anýž, Daniel: *Obamův triumf: Senát ratifikuje START II*. Hospodářské noviny. Svět, 22. 12. 2010, s. 7. Podobně též: „Dlouho to vypadalo, že se Baracku Obamovi nepovede to, kvůli čemu letos přicestoval do Prahy. Prosadit v Kongresu dohodu s Ruskem o jaderném odzbrojení, podepsanou spolu s ruským prezidentem Dmitrijem Medveděvem v dubnu na Pražském hradě. Byla by to další z jeho porážek, jejichž dominantou zůstává listopadový výprask demokratů ve volbách právě do Kongresu. Nakonec se mohl Obama včera těšit na překvapivé vítězství.“ Marjanovič, Teodor: *Obamova bitva o Nový START II*, op. cit.
- ⁴⁹ Soukup, Ondřej: *Moskva varuje před závody ve zbrojení*. Hospodářské noviny. Svět, 2. 12. 2010, s. 7.
- ⁵⁰ Joch, Roman: *Netlačme na ratifikaci START II*. Hospodářské noviny. Názory, 25. 11. 2010, s. 10.
- ⁵¹ Anýž, Daniel: *Obamova jaderná gorila a Česko*, op. cit.
- ⁵² „Korejská krize staví administrativu Baracka Obamy nejen před akutní otázku, jak na poslední provokaci Pchjongjangu reagovat. (...) Zároveň s tím bude silnější kritice vystavena i celá Obamova politika ‚jaderné nuly‘, tedy jeho vize světa bez jaderných zbraní. (...) Ve hře je navíc i pravděpodobná jaderná spolupráce Pchjongjangu se Sýrií a Pákistánem, což jsou na vnitřní scéně USA další ostré debatované body Obamovy zahraniční politiky. Provokace ze strany Severní Korey tak pro Bílý dům může spustit domino kritických otázek.“ Anýž, Daniel: *Útok KLLDR, špatná zpráva pro Obamu*. Hospodářské noviny. Svět, 25. 11. 2010, s. 7.
- ⁵³ Soukup, Ondřej: op. cit. Podobně též: „Odložení ratifikace by podle nich /postav předchozích republikánských administrativ – pozn. aut./ na ruské straně posílilo hlasy, že Obama je slabý prezident, který si doma nedokáže prosadit své cíle.“ Anýž, Daniel: *Obamův triumf: Senát ratifikuje*

- START II II*, op. cit., či „Za svůj souhlas s dohodou Nový START II Kreml žádá, aby byl intimně zasvěcen do protiraketového deštníku, na němž se nedávno dohodla aliance NATO. Je to ten deštník, který zprvu zahrnoval také stavbu radaru v Brdech. Jenže právě tehle moment patří k tomu, čeho se republikáni jako McConnell a Kyl obávají.“ Marjanovič, Teodor: *Obamova bitva o Nový START II*, op. cit.
- ⁵⁴ Anýž, Daniel: *START II, historická dohoda podepsána*. Hospodářské noviny. Titulní strana, 9. 4. 2010, s. 1.
- ⁵⁵ Tamtéž.
- ⁵⁶ Hruška, Blahoslav: *OBAMOVO šrotovně*. Ekonom. Analýzy a trendy, 8. 4. 2010, s. 36. Podobně též: „Ekonomická krize dopadá i na jaderné arzenály USA a Moskvy. Tak alespoň vidí smlouvu START II o omezení jaderných zbraní jeden z předních odborníků na strategické otázky Petr Robejšek. (...) MfD: Smlouva START II je pro USA a Rusko hlavně ekonomickou úlevou? Robejšek: A co jiného? Obě mocnosti musí šetřit. Údržba a modernizace jaderných zbraní vyčerpává i silnou ekonomiku USA.“ Gazdík, Jan: op. cit.
- ⁵⁷ Gazdík, Jan: *Když i Obama s Medveděvem znervózní*. Mladá fronta Dnes. Summit v Česku, 9. 4. 2010, s. 2. Podobně též: Ehl, Martin: *Nová smlouva START II závodů v odzbrojení?* op. cit., nebo Kaiserová, Zuzana–Marjanovič, Teodor: *Smlouva o odzbrojení a námluvy Obamy s Medveděvem*. Mladá fronta Dnes. Titulní strana, 9. 4. 2010, s. 1.
- ⁵⁸ Tamtéž nebo i: „Za malým stolem na pódiu Španělského sálu Hradu si levák Obama a pravák Medveděv při podpisech bezmála překázeli, ale tím bylo zjevnější, že mezi prezidenty funguje ‚osobní chemie‘. ‚Není to zase tak těžké,‘ prohodili k sobě uprostřed výměny listin.“ Anýž, Daniel: *START II II, historická dohoda podepsána*, op. cit.
- ⁵⁹ Černý, Adam: „Jsme ti, kteří to udělali.“ Hospodářské noviny. Téma, 9. 4. 2010, s. 4.
- ⁶⁰ Tamtéž.
- ⁶¹ Sobota, Jiří: *A co my?* Respekt. Komentáře, 12. 4. 2010, s. 15.
- ⁶² Tamtéž.
- ⁶³ Tamtéž.
- ⁶⁴ Tamtéž.
- ⁶⁵ Tamtéž. Podobně též zdůrazňování obav založených na výzkumech veřejného mínění: „Obavy Středoevropanů, že je americký spojenec po blízkém spojení z doby vlády George Bushe nyní opouští, jsou reálné. Podle loňského průzkumu americké organizace Pew ke dvacátému výročí pádu komunismu většina obyvatel zemí střední a východní Evropy se domnívá, že Rusko má negativní vliv na dění v těchto zemích. (...) Češi jsou také spíše antirusští.“ Ehl, Martin: *Obama v Praze uklidňoval spojence*. Hospodářské noviny. Svět, 9. 4. 2010, s. 7.
- ⁶⁶ Sobota, Jiří: op. cit.
- ⁶⁷ Ehl, Martin: op. cit. Podobně též níže, vztáženo přímo k „našemu koutu světa“: „Pražské setkání prezidenta Obamy s představiteli jedenácti bývalých sovětských satelitů bylo v každém případě vítaným dodatkem k vrcholné schůzce a nedá se vnímat jinak než jako zklidňující gesto (...) I samotnou skutečnost, že si Obama jako symbol své iniciativy jaderného odzbrojení vybral již podruhé Prahu, bychom měli chápat také jako výraz zájmu o náš kout světa.“ Sobota, Jiří: op. cit.
- ⁶⁸ Anýž, Daniel: *START II, historická dohoda podepsána*, op. cit.
- ⁶⁹ *Obama a Medveděv potvrdili schůzku v Praze*. Hospodářské noviny. Česko, 25. 3. 2010, s. 5
- ⁷⁰ Kaiserová, Zuzana–Klímová, Jana: *Obama: Dostavíme vám Temelín*. Mladá fronta Dnes. Titulní strana, 10. 4. 2010, s. 1.
- ⁷¹ Tamtéž.
- ⁷² Marjanovič, Teodor: *24 hodin středem světa*, op. cit. Podobně též: „Rusko hrozí ekonomickým vlivem dodavatele klíčových surovin a schopností ovlivňovat bezpečnostní politické elity. Cynická otočka ČSSD ve věci protiraketové obrany nebo nechť vyjít Obamovi vstříc a posílít českou jednotku v Afghánistánu byly větším gólem do vlastní sítě než jakýkoli posun v akcentech americké zahraniční politiky.“ Sobota, Jiří: op. cit.
- ⁷³ Marjanovič, Teodor: *24 hodin středem světa*, op. cit.
- ⁷⁴ Jan Gazdík. *Když i Obama s Medveděvem znervózní*, op. cit.

- ⁷⁵ Sobota, Jiří: op. cit.
- ⁷⁶ Tamtéž.
- ⁷⁷ Gazdík, Jan: op. cit.
- ⁷⁸ „Občané budou zase remcat, kolik nás to bude stát (plus ty zácpy!), současně je však bude hřát ujišťování, že jsme pupek světa. Summit zafunguje jako znovupotvrzení věčného českého sebeklamu o výjimečnosti. Ve skutečnosti to bude jen prchavých pět minut slávy, nic víc. Dohoda, která by měla být v Praze podepsána, se jmenuje START II. První toho jména podepsali kdysi ve... Víte kde? Úplně stejně si za pár měsíců nebude nikdo pamatovat Prahu. Přesto by byl summit v Praze pro zemi velkou zprávou, a nejen proto, že malí si rádi stoupají na špičky. Na pěti minutách se dá také něco trhnout. Politicky i turisticky k osvětlení pověsti.“ Vodička, Milan: *Summit znamená pět minut slávy*. Nic víc. Mladá fronta Dnes. Názory, 25. 3. 2010, s. 12.
- ⁷⁹ „Znamená to, že program měli zcela v rukou Rusové a Američané. České straně nezbývalo, než jej vzít na vědomí, případně zkusit navrhnout nějaký detail, jako například společné fotografování v zahradě.“ (jam, jas): *Do protokolu Hrad nemohl skoro mluvit*. Hospodářské noviny. Téma. 9. 4. 2010, s. 5.
- ⁸⁰ „Na tohle vše by se teď rádi ptali i čeští novináři. Už předem však vědí, že tentokrát nedostanou šanci. Scénář je připraven dopředu a počítá jen s dotazy Američanů a Rusů.“ Gazdík, Jan: *Když i Obama s Medveděvem znervózní*, op. cit.
- ⁸¹ Tamtéž.
- ⁸² Tamtéž.
- ⁸³ *Policie vyhledává podezřelá vozidla a lidi*. Právo (ČTK). Zpravodajství, 8. 4. 2010, s. 2.
- ⁸⁴ Kalenský, Jakub–Keményová, Zuzana: *Americký prezident už má v Praze i vrtulník*. Hospodářské noviny. Česko, 6. 4. 2010, s. 5.
- ⁸⁵ Anýž, Daniel: *Obama chápe nervozitu střední Evropy*. Hospodářské noviny. Česko, 2. 4. 2010, s. 6.
- ⁸⁶ Kaiserová, Zuzana: *Obama, Medveděv a Klaus. Český prezident povyrosl*. Mladá fronta Dnes. Summit v Česku, 9. 4. 2010, s. 4.
- ⁸⁷ Gazdík, Jan: op. cit.; Anýž, Daniel: *START II, historická dohoda podepsána*, op. cit.
- ⁸⁸ Respekt. Anketa, 12. 4. 2010, s. 6. Podobně též: *Včerejší den minuta po minutě*. Mladá fronta Dnes. Summit v Česku, 9. 4. 2010, s. 2.
- ⁸⁹ Pokorný, Jakub: *Šéfové stran se s prezidenty nevyfotí, uvidí je jen u oběda*. Mladá fronta Dnes. Summit v Česku, 8. 4. 2010, s. 4.
- ⁹⁰ Kreč, Luboš–Keményová, Zuzana: *Fischer uvidí Obamu čtyřikrát. Lépe na tom bude jen bodyguard*. Hospodářské noviny. Téma, 7. 4. 2010, s. 4.
- ⁹¹ Chuchma, Josef: *Táto, čti mi. Ať si urychlují jinde*. Mladá fronta Dnes. Názory, 10. 4. 2010, s. 12.
- ⁹² Tamtéž.

Část II:

Evropský a bezpečnostní rozměr české zahraniční politiky